

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2021/2022

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Robin Pech
Identifikační číslo studenta: 91281783

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Filozofie
Studijní obor: Filozofie
ID studia: 542058

Název práce: Hlas rozumu. Studie ke Kantově kritické filosofii
Pracoviště práce: Ústav filosofie a religionistiky (21-UFAR)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: Dr. habil. Jindřich Karásek, Dr.
Oponent(i): doc. Jakub Sirovátka

Mgr. Tomáš Koblížek, Ph.D.

Datum obhajoby: 13.12.2021   **Místo obhajoby:** Praha

Termín: řádný

Průběh obhajoby: Přítomni: Jiří Chotaš, Jindřich Karásek (vedoucí práce), Tomáš Koblížek, Tereza Matějčková, Jakub Sirovátka, Karel Thein (předseda komise)
Předseda přivítal komisi, vyzval školitele a autora ke stručnému představení disertační práce a nastínil další strukturu obhajoby – nejdříve oponenti představí oba posudky, autor bude odpovídat na oba najednou, vzhledem k asymetrii posudků jde o nejlepší variantu. Poté proběhne debata s celou komisí.
Vedoucí práce (J. Karásek) stručně představil průběh doktorandova studia. Nemůže než chválit pečlivost a aktivitu doktoranda, který s ním poctivě konzultoval všechny aspekty práce. Doktorand byl na studijních pobytech v Hamburku a Vídni. Přeložil dva kratší Kantovy spisy, krátký spis od Hamanna, vše doprovodil úvody. Publikoval více článků, většinou o Kantově filosofii. Vedl dva semestrální semináře o Kantovi a Foucaultovi. Disertační práce podle něj splňuje více než obvyklé představy o disertaci. Práce má jasnou strukturu, cenná je tím, že je u nás její téma neprozkoumané. Práce je napsaná srozumitelným stylem a dobře strukturovaná. Po určité úpravě by podle něj byla publikovatelná, je velmi důkladná a detailní, přitom však srozumitelná.
Robin Pech stručně představil základní téma a záměr disertace. Téma vztahu filosofie a rétoriky považuje za problém filosofické systematiky i historie. Téma je ve filosofii přítomno už od antiky, obzvlášť od tzv. obratu k jazyku bylo znovu otevíráno jak na systematické, tak na historické půdě. Tento trend pronikl i na pole kantovského bádání, do této oblasti se disertační prací snažil proniknout. Zjistil, že existuje silný proud, který se tématu u Kanta věnuje. Vodítkem mu byla především práce Petera Oestereicha, oproti jeho pojetí však dospěl k posunu tématu. V kantovských studiích se v tomto tématu standartně vychází z negativních poznámek vůči rétorice v Kritice soudnosti – rétorika jako apel na emocionální stránku zbavuje svobody myšlení. Disertační práce vychází z rozlišení mezi přemlouváním, které je apelem na emoce a je v kompetenci rétoriky a přesvědčováním, které je záležitostí logiky. Autoři kantovské literatury často upozorňují na to, že za

Kantovým ostentativním odmítáním rétoriky se skrývá její částečné přijetí. Autor práce upozorňuje na to, že Kantův vztah k rétorice je potřeba nuancovat a rozlišit u něj mezi rétorikou a řečnickým uměním. Rétorika souvisí s otázkou jasného podání, kterému mimo jiné slouží i názorné příklady a ilustrace. Tato rétorika je pro Kanta přípustná. Tuto otázku tematizuje masivní proud kantovské literatury. Kant ovšem trvá na tom, že do filosofie a vědy nepatří řečnictví. Disertační práce má za úkol vydělit a specifikovat oblast řečnického umění a artikulovat vztah Kantovy filosofie k řečnictví. Autor se opírá o Kritiku soudnosti, kde Kant rozlišuje pojem, názor a tón řeči, který slouží k přenosu afektu. Obor řečnictví je vydělen v návaznosti na téma tónu. Toto rozlišení zůstává v kantovském bádání nezpracováno, v literatuře se k němu činí jen zběžné poznámky. Podle autora Kant integruje do svého projektu rétoriku jako umění jasného podání, navíc implicitně připouští řečnické umění jako nástroj využitelný ve prospěch kritické filosofie. Práce má mimo jiné ukázat, jaký význam to pro Kanta má. Lze tak objevit novou oblast zkoumání Kantovy filosofie, která by se zaměřovala na to, jakým způsobem Kant pracuje s tónem a jakou funkci připisuje nasazování různých tónů. Záměrem práce tedy bylo upozornit na samostatnou oblast, která v kantovském bádání nebyla zpracována a nabídnout výhled, jak s tématem naložit.

Předseda poděkoval za jasné shrnutí práce a vyzval oponenty k představení posudků.

Jakub Sirovátka prezentoval svůj posudek. Práce je podle něj napsána s jasnou strukturou, autor má přehled o kantovském bádání a dokázal zahrnout celé kantovské dílo včetně málo tematizovaných spisů. Originalitu práce vidí v novosti tématu a perspektivy, díky tomu práce umožňuje nové čtení Kantova díla. V práci byly představeny v literatuře málo probíraná témata: např. dialogičnost Kantovy filosofie. Argumentace práce je dobrá, nezejednodušující. Otázky: Kantova filosofie má být ztělesněním osvícenské filosofie. Neexistuje ale rozdíl mezi kritickou filosofií a Kantovým pojetím osvícenství? Není kritická filosofie širší pojem, než osvícenství? Dále, do jádra Kantových spisů by řadil i spis o náboženství. Proč o něm práce nehovoří? Poslední otázka: je pravda, co autor tvrdí, a sice že kritická filosofie je čistě negativní? Práci považuje za velmi zdařilou a poskytující nový pohled na Kantovu filosofii.

Tomáš Koblížek prezentoval svůj posudek. Vysvětluje, proč práci nedoporučil k obhajobě. V práci identifikoval dvě silné stránky, zaprvé práce otevírá nové téma, zdá se mu ovšem, že toto téma nebylo v práci vytěženo. Zadruhé autor ukázal detailní přehled o Kantových spisech. Identifikoval ovšem v práci i slabé body, které chce předložit k diskusi. Práce podle něj zahrnuje několik důležitých slabin. Uvádí se v ní, že se bude systematicky zabývat Kantovou praktickou filosofií, ovšem vůbec nemluví o Kritice praktického rozumu. Práce naopak zahrnuje komentáře k textům, které nejsou kritické. Jde o koncepční problém, kvůli němuž by se podle něj měla práce předělat. Další fakticky doložitelný problém: na úrovni abstraktu se hovoří o tom, že práce se bude zabývat rétorickou dimenzí Kantových spisů. V práci ovšem není nikde rozebírána rétorická dimenze Kantova psaní, nýbrž pouze Kantovy názory na rétoriku. Dále mu v práci chybí systematická analýza a interpretace osvícenství, z práce mu není jasné, co autor osvícenstvím myslí, např. o jakých národních kontextech se hovoří. Problém je také nakládání s citacemi. Některé citace se mu zdají téměř falzifikované, analogicky k přizpůsobování dat v exaktních vědách. Z práce mu není jasné, co se tvrdí o Kantově vztahu k řečnictví a osvícenství. Ani z výsledku práce neví, jaký je Kantův vztah k řečnictví, což neodpovídá příslibům z abstraktu. Práce mu přijde primárně referující: autor shromáždil různé výroky o řečnictví a rétorice, nediskutuje ale s žádnou literaturou, práci tak chybí argumentační centrum, působí jako sled referátů. Práce nemá vlastní tezi, je spíše přehledová, u některých částí není jasný vztah k celkovému tématu.

Nedokáže determinovat přínos práce, která podle něj neplní to, co si předsevzala.

Robin Pech reagoval na posudky. Odpověděl nejdříve na otázky Jakuba Sirovátky. První otázka: proč v textu práce nefiguruje spis „Náboženství v mezích pouhého rozumu?“ Odpověď: Morálka u Kanta nezbytně ústí do náboženství. Filosofie náboženství je u Kanta doplňkem úvah o morální filosofii. Morálka i náboženství spadají pod praktickou filosofii. Praktická filosofie se v práci tematizuje. Spis o náboženství tedy není nutné do práce začlenit, ačkoli by začleněn být mohl. K druhé otázce o negativním charakteru kritiky: v práci poznamenává, že kritika je čistě negativní, jako shrnutí Kantova programu, který Kant nemusí vždy dodržovat. Kritika je pro Kanta propedeutika k vědě, o níž Kant opakovaně ukazuje, že má negativní funkci. Hlavní funkce kritiky je negativní, a sice osvobození se od předsudků. Má i pozitivní funkci ve smyslu poučení, kritika má však negativní charakter vzhledem k pozitivnímu výkonu metafyziky. Uvádí citace, dokládající jeho pozici. Otázka z obou posudků: vztah kritické filosofie k osvícenství. Východiskem práce je předpoklad, podle něž je pojetí kritické filosofie u Kanta dáno jeho pojetím osvícenství. Východiskem práce je vyjít ze souvislosti mezi Kantovým vlastním pojetím osvícenství a jeho pojetím kritiky, mezi nimiž existuje korelace, o jejíž upřesnění se práce pokouší.

Odpovědi na námitky Tomáše Koblížka. Odpověď na námitku, že práce nepojednává vztah kritické filosofie a osvícenství: Vysvětlení tohoto vztahu je podáno v první kapitole, v paragrafech 5-12. V odpovědi na tvrzení, že v práci se nachází zavádějící nakládání s citáty, Robin Pech vysvětlil kontext některých sporných citací, aby ukázal vhodnost jejich použití a prokázal, že jejich užití v práci zavádějící není. Dále odpovídá na námitku, že se nedostatečně vyrovnává se sekundární literaturou. Uznává, že na daném místě chybí historické srovnávací studie k dalším autorům, odpovídá ovšem, že to nebylo jeho cílem. Nesouhlasí s námitkou posudku, že se neobjevuje odkaz na žádnou relevantní literaturu. Je přesvědčen, že v práci odkazuje na literaturu, která byla relevantní pro jeho hledisko.

Odpovídá na námitku, že jeho zacházení s citáty je nestandardní, přičemž posudek uvádí dvě místa v paragrafu 16 disertační práce. Vysvětluje východisko své práce a její rozlišení filosofického a vědeckého myšlení. Ukazuje, že jeho pojetí filosofického myšlení prochází celou prací a sporné místo uvedené v posudku (v práci na straně 49) je třeba chápat v tomto kontextu. Formulace sporného místa předpokládá vyjádření, která jsou v práci uvedena dříve. Zmíněný citát má dokládat rozlišení, zmíněná v práci dříve, a je tedy užit přiměřeně vzhledem k výsledkům předchozího výkladu. Dále vysvětluje problematickou pasáž, která podle posudku manipulativně zachází s citáty (na s. 48 práce). Vysvětluje, že jeho interpretace v práci citovaného místa je odlišná od interpretace autora posudku, a proto z jeho pohledu citace zavádějící není. Předkládá vlastní interpretaci zmíněného místa, kterou dokládá vhodnost užití zmíněné citace, která podle něj při správné interpretaci citovaného textu není zavádějící, ale zcela odpovídající.

Předseda komise předal slovo autorům posudků.

Jakub Sirovátka reagoval na odpovědi doktoranda. Pojem metafyziky je podle něj u Kanta mnohovrstevnatý, rozlišení kritiky a pozitivní doktríny by tedy v kontextu celého Kantova myšlení neplatilo tak ostře, jak uvádí doktorand. Doktorand přiznává, že jde o spornou otázku, vydal se cestou naznačenou sekundární literaturou, která zdůrazňuje negativní funkci kritiky, ovšem uznává, že by bylo možné navázat na jinou tradici.

Tomáš Koblížek reagoval na odpovědi doktoranda. V práci autor uvádí, že mu jde o vztah k evropskému osvícenství, nejen ke Kantovu pojetí osvícenství. Opakuje námitku, že se text nevěnuje Kriticke praktického rozumu. Ohledně citací mu jde o to, že citované

pasáže jsou zkráceny a je jim např. přiřazován jiný podmět, považoval by za lepší citát uvést v celku a poskytnout interpretaci, která se za pozměňováním citátů skrývá, tak jak ji doktorand poskytl zde. Robin Pech odpověděl uvedením odkazů na Kantovo dílo, které měli doložit oprávněnost jeho úprav citovaných míst. Volil formulace, které odpovídali jím nabízené interpretaci. Uznává, že jeho odkaz může být nepřesný. Tomáš Koblížek namítl, že na daném místě nebylo nic interpretováno, interpretaci, která vedla ke změnám v citovaných textech, autor poskytuje až nyní. Robin Pech reagoval tím, že některá myšlenková spojení v práci by bylo třeba důkladněji vysvětlit, absence tohoto hlubšího vysvětlení ale není výsledkem toho, že by tyto kroky nedovedl obhájit. Dále vysvětlil svoje chápání étosu Kantova pojmu kritiky a způsob, jakým ho v práci využívá. Odpověděl na otázku, proč práce nepojednává Kritiku praktického rozumu: pro větev kantovského bádání, kterou sleduje, představuje praktická filosofie samostatné téma. Kdyby Kritiku praktického rozumu začlenil, šlo by o začlenění samostatného pole. Uznává, že slibuje něco, co v práci nenabízí, ovšem bylo to signalizováno už v podtitulu práce, který mluví o studii. Studie je prací, která předchází jiné práci. Říká, že se mu nepodařilo více, než téma tónu a afektivity odlišit od tématu podání, oddělit rétoriku a řečnictví a otevřít toto nové pole bádání. Souhlasí, že by bylo dobré na práci navázat sérií konkrétních textů, která v disertaci chybí, protože jde o studii. Vedoucí práce (Jindřich Karásek) uvedl, že námitka, že disertační práce netematizuje Kritiku praktického rozumu, je podle něj příliš úzkostlivá. Toto rozhodnutí lze obhájit tím, že druhá kritika neobsahuje relevantní pasáže a není tedy tematicky relevantní. Karel Thein (předseda) se vyjádřil k některým námitkám z posudku Tomáše Koblížka: práce podle něj oproti hodnocení posudku hájí určitá tvrzení vztahu Kantovy filosofie k rétorice. Co se týče potenciálně manipulativních citací: na daném místě autor práce poskytuje kontext, v jehož rámci mu citace přijde přirozená. O případ manipulace podle něj nejde, stejně tak v dalších v posudku zmiňovaných příkladech: citace celé delší pasáže by podle něj nezměnila výslednou, autorem předloženou interpretaci. Tomáš Koblížek vysvětlil své námitky.

Tereza Matějčková zmínila, že práce je v mnoha ohledech originální, vidí v ní ale některá závažná pochybení. Základní námitka Tomáše Koblížka, že se autor nezabývá rétorickou dimenzí Kantova díla, podle ní platí. Chválí, že autor jde k základním pojmům Kantovy filosofie, někdy však s těmito pojmy pracuje nekonzistentně. Její hodnocení práce by navzdory tomu bylo výrazně příznivější než oponentovo.

Jiří Chotaš uvedl výtky ze svého posudku, který psal k dříve prezentované ucelené části této disertace. Problémy naznačené v jeho výtkách byly odstraněny jen částečně. Teze práce podle něj není jasná, není jasný její přínos: souhlasí autor s určitým proudem sekundární literatury, nebo poskytuje něco navíc? Problém zkoumaný v práci není jasně ohraničený. Nedostatkem práce je, že autor používá citace bez ohledu na jejich argumentační kontext, který je třeba zohledňovat. Autor pomíjí i dobový kontext citací, což jeho výkladu neprospívá. Závěrem práce je pouze shrnutí předchozích kapitol, ovšem závěr by měl obsahovat více než shrnutí toho, co plyne z předchozích úvah.

Robin Pech odpověděl na námitku chybějícího kontextu: odlišení kontextu citací je důležité, ovšem téma vyžaduje práci s různými texty, je otázka, jestli je lze klást vedle sebe, o což se pokusil, uznává, že jde o závažnou metodologickou otázku, odpověděl by argumentem textové nouze. Myslí si, že z jeho strany jde o formulační, nikoli věcné nedostatky.

Karel Thein dodal k odpovědi Robina Pecha svůj souhlas: nejde o to, že by práce byla prostá všech nedostatků, ale řada z nich je dána formulačně a ovlivněna zaměřením a rozsahem práce. Jistě mohlo být jasněji zdůrazněno, že předložená práce se zabývá podmínkami

vztahu rozumu a rétoriky, a nikoli Kantovým užíváním rétorických postupů (což naznačuje závěr anotace), postup práce však proto není nijak celkově nejasný.

Předseda ohlásil výsledky hlasování:

Komise hlasovala v počtu všech 5 přítomných členů, 3 hlasy prospěl, 2 hlasy neprospěl.

Celkový výsledek: prospěl.

Klasifikace obhajoby:

prospěl/a (P)

Předseda komise:

prof. PhDr. Karel Thein, Ph.D.

.....

Členové komise:

PhDr. Ing. Jiří Chotaš, Ph.D.

.....

Mgr. Tomáš Koblížek, Ph.D.

.....

Mgr. Tereza Matějčková, Ph.D.

.....

doc. Jakub Sirovátka

.....